

การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ชอบ” ในภาษาไทย*

Received: 3 November 2025

Revised: 10 February 2026

Accepted: 17 March 2026

ทัศนพล อัครภัย**

เพ็ญภา คล้ายสิงห์โต***

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหน้าที่และความหมายของคำว่า “ชอบ” ในภาษาไทยสมัยต่างๆ โดยใช้แนวคิดไวยากรณ์หน้าที่นิยมเชิงแบบลักษณ์ของอัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา (2555, 2565) และศึกษากระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ชอบ” ในภาษาไทย โดยใช้แนวคิดของฮอปเปอร์และเทราก็อตต์ (Hopper & Traugott, 2003) ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลเชิงประวัติตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบัน พบคำว่า “ชอบ” จำนวน 680 คำ ผลการวิจัยพบว่าคำว่า “ชอบ” ปรากฏหน้าที่ทางไวยากรณ์ 2 ประเภท คือ คำกริยาและคำกริยาช่วย และปรากฏความหมาย 4 ลักษณะ คือ ‘ถูกต้อง’ ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ ‘ถูกใจหรือพอใจและบ่งความถี่’ และ ‘บ่งความถี่’ การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ชอบ” มีจุดเริ่มต้นจากการปรากฏหน้าในหน่วยสร้างกริยาเรียงซึ่งส่งผลให้เกิดความคลุมเครือจึงก่อให้เกิดการวิเคราะห์ใหม่ จากเดิมคำว่า “ชอบ” เป็นคำกริยาเปลี่ยนไปสู่ลักษณะของคำกริยาช่วยมากขึ้น ซึ่งทำให้คำว่า “ชอบ” เกิดการอนุมานความหมายผ่านกระบวนการนามนัยและส่งผลให้เกิดการเทียบแบบซึ่งขยายบริบทการใช้กว้างขึ้น จนกระทั่งมีลักษณะเป็นคำกริยาช่วยชัดเจนขึ้น คือ 1) การขยายคุณสมบัติทางความหมายของประธาน 2) การขยายกลุ่มความหมายของคำกริยา 3) การขยายไปปรากฏร่วมกับกริยาลักษณะไม่เอื้อต่อความพอใจ และ 4) การขยายไปปรากฏในตำแหน่งของคำบ่งการณลักษณะประจำและกาลประจำ คำว่า “ชอบ” จึงสูญเสียลักษณะของหมวดคำเดิม นอกจากนี้คำว่า “ชอบ” ที่แสดงความหมาย ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ ได้เกิดกระบวนการอุปลักษณ์จากการเชื่อมโยงความหมายที่เป็นรูปธรรมไปสู่ความหมายที่เป็นนามธรรมมากขึ้น

บทความวิจัย

บทคัดย่อ

คำสำคัญ

คำว่าชอบ;
การกลายเป็นคำไวยากรณ์;
ไวยากรณ์หน้าที่นิยม
เชิงแบบลักษณ์

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิชา 157710 ระเบียบวิธีวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ปีการศึกษา 2568

** นิสิตระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ติดต่อได้ที่: taspol.asapai@gmail.com

*** รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ติดต่อได้ที่: pennapa.kl@up.ac.th

Grammaticalization of the Word /chô:p/ in Thai *

Received: 3 November 2025

Revised: 10 February 2026

Accepted: 17 March 2026

Taspol Asapai^{**}Pennapa Klaisingto^{***}

This research aims to study the function and meaning of the word /chô:p/ in various periods of the Thai language, using Unchalee Singnoi Wongwattana's Functional-Typological Grammar (2012, 2022) and examining the grammaticalization process of the word /chô:p/ in Thai, based on grammaticalization of Hopper and Traugott (2003). The data were historical and collected from different periods from the Sukhothai to the present, and the word /chô:p/ was found 681 times. The exploration shows that the word /ch ô:p/ performs two functions: as a verb and as an auxiliary verb; and that its meaning appears in four variations: "correct," "liked" or "pleased," "liked or pleased and indicating frequency," and "indicating frequency." The grammaticalization of /ch ô:p/ begins with its appearance at the beginning of a verb construction unit, which results in ambiguity. This prompts a reanalysis, shifting the word /ch ô:p/ from being a main verb to more closely resembling an auxiliary verb. This allows meaning inference through metonymy process and results in a comparison that broadens the context of use until it clearly takes on 4 characteristics of auxiliary verbs: 1) expanding the semantic properties of the subject, 2) expanding the semantic group of the verb, 3) co-occurring verb phrases tending to unpleasure, and 4) replacing regular aspect markers and tense markers. Thus, the word /ch ô:p/ loses its original word category. Additionally, the word /ch ô:p/ which conveys the meaning of 'liked' or 'pleased' undergoes metaphorical transformation, linking concrete meanings to more abstract meanings.

Research Article

Abstract

Keywords

the word /chô:p/;
grammaticalization;
functional-typological
grammar

* This research article is part of the course 157710 Research Methodology in Humanities and Social Sciences, Master of Arts Program in Applied Linguistics, School of Liberal Arts, University of Phayao, Academic Year 2025.

** Master's student, Applied Linguistics Program, School of Liberal Arts, University of Phayao, e-mail: taspol.asapai@gmail.com

*** Associate Professor, English Department, School of Liberal Arts, University of Phayao, e-mail: pennapa.kl@up.ac.th

1. บทนำ

ภาษาไทยเป็นภาษาคำโดด (isolating language) คำหนึ่งคำอาจมีหลายความหมายหรือหลายหน้าที่ โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปคำ (คุณบรรจบ พันธุเมธา, 2562, น. 2) เพื่อบ่งกาล (tense) การณ์ลักษณะ (aspect) หรือทัศนภาวะ (modality) ในภาษาไทยการบ่งหน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมายจะใช้วิธีการการปรากฏร่วมกับคำหลัก เช่น “เขาจะไปโรงเรียน” คำว่า “จะ” ในที่นี้ปรากฏร่วมกับคำกริยา “ไป” เพื่อแสดงหน้าที่ทางไวยากรณ์เป็นคำบ่งกาลและแสดงความหมายว่า ‘ในอนาคตอันใกล้’

คำว่า “ชอบ” เป็นคำหนึ่งที่มีหลายความหมายและอาจมีหลายหน้าที่ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, น. 364) อธิบายหน้าที่และความหมายคำว่า “ชอบ” ไว้ 2 ประการ คือ ประการที่ 1 เป็นคำกริยา หมายถึง ถูกใจ ถูกกัน พอใจและทำบ่อยๆ และประการที่ 2 เป็นคำกริยา หมายถึง ถูกต้อง เหมาะ หรือมีสิทธิ์ จะเห็นได้ว่าความหมายของคำว่า “ชอบ” ล้วนเป็นความหมายในเชิงบวก หน้าที่และความหมายดังที่กล่าวมาอาจไม่ครอบคลุมความหมายประจำคำว่า “ชอบ” ตามบริบทการใช้ภาษาทั้งหมด ซึ่งพิจารณาได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

(1) ก. บริษัทผู้ซื้อใช้เงินสกุลใด มาจากที่ใด ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

ข. ผู้ชายนะเขาชอบผู้หญิงสวย

ค. เขามีความถนัดเรื่องเครื่องยนต์กลไก แต่เขาชอบเที่ยวกลางคืน

(ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ม.ป.ป.)

ง. เมื่อถึงบ้านสวนนั้นพบหลวงดำริห์ผู้พิพากษานอกราชการซึ่งชอบหัวเราะบ่อย

(วัชรญาณ, ม.ป.ป.ก)

จ. บางพวกก็เกาะอยู่ตามปลารัง ที่ชอบอยู่ในภาชนะ เช่น พวกเพศปลาไหลก็เอาหม้อแตกๆ บิ่นๆ
ทิ้งลงไปไว้ให้ชดอยู่

(วัชรญาณ, ม.ป.ป.ค)

ฉ. ฉันชอบเดินทลัม

(อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา, 2565, น. 55)

เมื่อพิจารณาหน้าที่และความหมายของคำว่า “ชอบ” จากตัวอย่างข้างต้นแล้ว อธิบายได้ว่าตัวอย่างที่ (1ก.) คำว่า “ชอบ” เป็นคำกริยา แสดงความหมาย ‘ถูกต้อง’ เนื่องจากมีบริบทที่เกี่ยวข้องกับแบบแผนหรือแนวทางการปฏิบัติ ตัวอย่างที่ (1ข.) คำว่า “ชอบ” เป็นคำกริยา แสดงความหมาย ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ เนื่องจากเป็นกริยาที่บอกสภาพทางจิตใจหรือบอกความรู้สึก ตัวอย่างที่ (1ค.) และ (1ง.) คำว่า “ชอบ” ปรากฏในหน่วยสร้างกริยาเรียง (serial verbs) เมื่อพิจารณาคำว่า “ชอบ” ในตัวอย่างที่ (1ค.) จะมีความหมายคลุมเครือระหว่าง ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ กับมีนัยแฝง ‘บ่งความถี่’ เนื่องจากอาจตีความได้ว่า ชอบกระทำเหตุการณ์นั้นหรือกระทำเหตุการณ์นั้นบ่อยๆ ก็ได้ ส่วนในตัวอย่างที่ (1ง.) มีนัย ‘บ่งความถี่’ เด่นชัดกว่าความหมาย ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ เนื่องจากปรากฏกริยาวิเศษณ์ ‘บ่อย’ แสดงเวลาและลักษณะเวลาเป็นความถี่ (frequency) ร่วมด้วย ทั้งตัวอย่างที่ (1ค.) และ (1ง.) คำว่า “ชอบ” ยังคงเป็นคำกริยา ตัวอย่างที่ (1จ.) คำว่า “ชอบ” ปรากฏร่วมกับประธานที่มีคุณสมบัติทางความหมาย [-มนุษย์] คือ คำว่า “ที่” แทนนามวลี “ปลา” ทำให้คำว่า “ชอบ” ไม่ได้แสดงความหมาย ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ อีกต่อไป เนื่องจากประธาน “ปลา” ไม่สามารถเป็นผู้รับรู้ (experiencer) ประสบการณ์ความพอใจได้ และตัวอย่างที่ (1ฉ.) คำว่า “ชอบ” ปรากฏในหน่วยสร้างกริยาเรียง กริยาลีที่ปรากฏตามหลังคำว่า “ชอบ” มีความหมายไม่เอื้อต่อ

ความพอใจ หรือมีความหมายในเชิงลบ ทำให้คำว่า “ชอบ” ไม่ได้แสดงความหมาย ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ ซึ่งเป็นความหมายหลักอีกต่อไป ผู้วิจัยสังเกตว่า ตัวอย่างที่ (1จ.) และ (1ฉ.) ไม่สามารถอธิบายหน้าที่และความหมายของคำว่า “ชอบ” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้อย่างชัดเจน ซึ่งส่งผลให้เกิดความคลุมเครือทั้งหน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมาย

เมื่อผู้วิจัยได้สำรวจงานวิจัยเรื่องการกลายเป็นคำไวยากรณ์ในภาษาไทย พบว่าใช้แนวคิดการจำแนกหน้าที่ทางไวยากรณ์ที่หลากหลาย งานวิจัยส่วนใหญ่ใช้แนวคิดไวยากรณ์โครงสร้างของวิจินต์ ภาณุพงศ์ (2543) เช่น กนกวรรณ วารีเขตต์ และวิภาส โพธิ์แพทย์ (2556) ศึกษาการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำนาม “ผม” สุรินทร์ จรัสรุ่งเกียรติ (2560) ศึกษาการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ยัง” บางงานวิจัยประยุกต์ใช้แนวคิดของผู้อื่นที่ศึกษาไว้แล้ว เช่น สันต์รัช ธัญวงศ์ (2567) ศึกษากระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์ของคำ “มัก” โดยใช้แนวคิดการจำแนกหน้าที่ทางไวยากรณ์-ความหมายของเอนฟิลด์ (Enfield, 2007) ที่ศึกษาคำว่า “มัก” ในภาษาลาว และแนวคิดอาร์กิวเมนต์ (argument) ของทราสก์ (Trask, 1993) นอกจากนี้ ผู้วิจัยพบว่ามีการวิจัย 1 เรื่องที่ใช้แนวคิดการจำแนกหน้าที่ทางไวยากรณ์ตามแนวไวยากรณ์หน้าที่นิยมเชิงแบบลักษณ์ (Functional-Typological Grammar) ของอัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา (2558) คือ วิยะดา มีศรี และอัญชลี วงศ์วัฒนา (2563) ศึกษาเชิงประวัติการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “อัน” การใช้แนวคิดการจำแนกหน้าที่ทางไวยากรณ์ที่แตกต่างกันอาจพบหน้าที่ทางไวยากรณ์ที่แตกต่างกันได้ ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้แนวคิดไวยากรณ์หน้าที่นิยมเชิงแบบลักษณ์ (Functional-Typological Grammar) ของอัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา (2555, 2565) เนื่องจากแนวคิดนี้กำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการจำแนกหมวดหมู่ของคำไว้ 3 เกณฑ์ ได้แก่ เกณฑ์ทางอรรถศาสตร์ เกณฑ์ทางวากยสัมพันธ์ และเกณฑ์ทางไวยากรณ์หน่วยคำ ในการพิจารณาคำศัพท์จะไม่ได้พิจารณาโดยใช้เกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่งอย่างแนวคิดไวยากรณ์อื่น แต่จะพิจารณาเกณฑ์ทั้ง 3 เกณฑ์ร่วมกันในลักษณะเป็นชุด (อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา, 2565, น. 9) ผู้วิจัยเห็นว่าแนวคิดนี้ครอบคลุมทั้งบริบททางวิทยาหน่วยคำ วากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์ จึงเหมาะที่จะใช้จำแนกหน้าที่ทางไวยากรณ์ เพื่อชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ของหน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมายของคำว่า “ชอบ”

จากตัวอย่างที่ (1จ.) และ (1ฉ.) ผู้วิจัยเห็นว่าความหมายของคำว่า “ชอบ” อาจมีนัย ‘บ่งความดี’ ซึ่งมีหน้าที่คล้ายกับหมวดหมู่คำกริยาวิเศษณ์ที่มีลักษณะทางอรรถศาสตร์แสดงเวลาและลักษณะเวลาที่นัย ‘บ่งความดี’ เช่น ไปบ่อย ออกกำลังกายบ้าง ฯลฯ (อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา, 2565, น. 24) แต่ตำแหน่งของคำในประโยคแตกต่างกัน โดยคำว่า “ชอบ” จะปรากฏในตำแหน่งหน้าหน่วยสร้างกริยาเรียง ส่วนคำกริยาวิเศษณ์จะปรากฏตามหลังคำกริยาหรือกริยาลี ในภาษาไทยมีคำกริยาบางคำที่มีลักษณะคลุมเครือและเอื้อให้แสดงนัย ‘บ่งความดี’ เช่นเดียวกับคำว่า “ชอบ” คือ คำว่า “มัก” สันต์รัช ธัญวงศ์ (2567) ได้ศึกษากระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์ของคำ “มัก” ผลปรากฏว่าคำกริยา “มัก” ภายหน้าที่ทางไวยากรณ์จาก “คำกริยา” แสดงความหมาย ‘ชอบ’ ไปสู่คำกริยาช่วย-วิเศษณ์ มีนัย ‘บ่งความดี’ คำนี้เป็นที่ยอมรับจากผู้ใช้ภาษาแล้ว ดังแสดงให้เห็นในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, น. 895) โดยแสดงหน้าที่และความหมายของคำว่า “มัก” ไว้ 2 ประการ คือ ประการที่ 1 เป็นคำกริยา มีความหมายว่า ‘ชอบ’ หรือ ‘พอใจ’ และประการที่ 2 เป็นคำวิเศษณ์ มีความหมายว่า ‘โดยมาก’ ‘ค่อนข้าง’ หรือ ‘เนื่องๆ’ ในตัวอย่างที่ (1จ.) และ (1ฉ.) คำว่า “ชอบ” อาจเปลี่ยนแปลงหน้าที่และความหมายไปสู่คำกริยาวิเศษณ์ หรือคำกริยาช่วยเช่นเดียวกับคำว่า “มัก” ก็ได้ ผู้วิจัยจึงต้องศึกษาโดยใช้แนวคิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์ (Grammaticalization) เพื่อให้เห็นพัฒนาการหน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมายของคำว่า “ชอบ”

การวิเคราะห์หน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมายในตัวอย่างที่ (1) ผู้วิจัยพบว่าคำว่า “ชอบ” มีหน้าที่ทางไวยากรณ์และมิติทางความหมายที่หลากหลาย เมื่อสำรวจหน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมายจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 แล้ว ผู้วิจัยสังเกตว่าชนิดของคำและความหมายที่พบในพจนานุกรมยังไม่ครอบคลุมกับหน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมายที่ผู้วิจัยพบในตัวอย่างที่ (1) เมื่อศึกษางานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า มีงานวิจัยที่ศึกษาคำว่า “ชอบ” ไว้ 2 เรื่อง ได้แก่ กานดากร เจริญกิตบวร (Jaroenkitboworn, 2009) ได้ศึกษาพหุความหมายของคำว่า “ชอบ” ในภาษาไทย โดยใช้แนวคิดแรงจูงใจเชิงวจนปฏิบัติศาสตร์ (pragmatic motivation) และคเซนทร์ ตัญศิริ และคณะ (Tansiri et al., 2024) ได้ศึกษาการขยายหน้าที่ของคำกริยา “ชอบ” ในภาษาไทย โดยใช้แนวคิดการขยายหน้าที่ของคำ (functional extension) แต่งานวิจัยทั้งสองเรื่องนี้ยังไม่ได้ศึกษาการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ชอบ” โดยใช้ข้อมูลเชิงประวัติ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ชอบ” โดยใช้แนวคิดการจำแนกหน้าที่ทางไวยากรณ์ตามแนวไวยากรณ์หน้าที่นิยมเชิงแบบลักษณ์ของอัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา (2555, 2565) และแนวคิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของฮอปเปอร์และเทราก็อตต์ (Hopper & Traugott, 2003)

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหน้าที่และความหมายของคำว่า “ชอบ” ในภาษาไทยแต่ละสมัย
2. เพื่อศึกษากระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ชอบ” ในภาษาไทย

3. สมมุติฐานของการวิจัย

คำว่า “ชอบ” มีการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ทางไวยากรณ์จากคำกริยาหลักไปสู่คำกริยาช่วยบ่งการณลักษณะและกาล

4. การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยทบทวนแนวคิดที่เกี่ยวข้องโดยแบ่งเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ แนวคิดเรื่องหมวดหมู่คำ¹ ตามแนวไวยากรณ์หน้าที่นิยมเชิงแบบลักษณ์และแนวคิดเรื่องกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ดังนี้

¹ ในการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยจะใช้คำว่า “หมวดหมู่ไวยากรณ์” “หมวดหมู่คำ” ตามต้นฉบับที่ผู้วิจัยอ้างถึงส่วนประเด็นอื่นๆ ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะใช้คำว่า “หน้าที่ทางไวยากรณ์”

4.1 แนวคิดเรื่องหมวดหมู่คำตามแนวไวยากรณ์หน้าที่นิยมเชิงแบบลักษณ์

1. หมวดหมู่ไวยากรณ์หลักหรือคำเนื้อหา (content word) เป็นคำที่มีความหมายเป็นอรรถลักษณะ (semantic feature) ซึ่งสามารถแสดงมโนทัศน์ทางวัฒนธรรมหรือประสบการณ์ของผู้พูดภาษานั้นๆ ได้อย่างชัดเจน แบ่งออกได้เป็น 4 หมวดหมู่ ได้แก่ คำนาม (noun) คำกริยา (verb) คำนามวิเศษณ์ (adjective) และคำกริยวิเศษณ์ (adverb) (อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา, 2565, น. 9)

2) หมวดหมู่หน่วยคำหน้าที่ (functional morpheme) เป็นคำที่ไม่มีความหมายซึ่งสามารถแสดงเป็นอรรถลักษณะได้ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ หน่วยคำไวยากรณ์ (grammatical morpheme) และหน่วยคำแปลง (derivational morpheme) ในภาษาไทยมีหมวดหมู่หน่วยคำหน้าที่ที่สำคัญแบ่งออกเป็น 7 หมวดหมู่ ได้แก่ คำสรรพนาม (pronoun) คำลักษณนาม (classifier) คำบ่งกลุ่มนาม (class term) คำกริยาช่วย (auxiliary) คำอุทาน (interjection) ตัวบ่งตำแหน่ง (addposition) ตัวกำหนด (determiner) และตัวเชื่อม (conjunction) (อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา, 2565, น. 27)

เมื่อพิจารณาคำว่า “ชอบ” จากตัวอย่างที่ (1) ตามแนวไวยากรณ์หน้าที่นิยมเชิงแบบลักษณ์ จัดเป็นคำกริยาในหมวดหมู่ไวยากรณ์หลักหรือคำเนื้อหา หรือเป็นคำกริยาช่วยในหมวดหมู่หน่วยคำหน้าที่ก็ได้ โดยสามารถอธิบายตามลักษณะทางอรรถศาสตร์ ลักษณะทางวากยสัมพันธ์และลักษณะทางหน่วยคำตามแนวคิดของอัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา (2565, น. 17-18) ได้ ดังนี้

1) ลักษณะทางอรรถศาสตร์ คำว่า “ชอบ” จัดอยู่ในกลุ่มความหมายแสดงสภาพการณ์

2) ลักษณะทางวากยสัมพันธ์ คำว่า “ชอบ” เป็นกริยาหลายหมวดหมู่ กล่าวคือเป็นได้ทั้งกริยากรรม เช่น “เขาชอบฉัน” ประโยคนี้มีผู้กระทำ คือ “เขา” แสดงสภาพการณ์ “ชอบ” และมีผู้ทรงสภาพ คือ “ฉัน” เป็นกรรมตรงกริยากรรม เช่น “ฉันชอบมาก” กริยาประเภทนี้จะปรากฏหน่วยนามร่วมเพียงหน่วยเดียว คือ ประธาน หรือเป็นกริยารับส่วนเติมเต็ม เช่น “ฉันชอบอ่านหนังสือ” ตามแนวคิดนี้กรรมของประโยค คือ “อ่านหนังสือ” ซึ่งเรียกอีกอย่างว่า “ส่วนเติมเต็มกริยา”

3) ลักษณะทางหน่วยคำ ตามแนวคิดนี้จะพิจารณาหน่วยคำไวยากรณ์และหน่วยคำแปลงที่ปรากฏร่วมกับคำกริยาและใช้บังคับกริยาได้ คำว่า “ชอบ” ในบางบริบทอาจเป็นหน่วยคำไวยากรณ์บ่งกาล (tense) การณ์ลักษณะ (aspect) ได้ (ดังจะกล่าวต่อไปในผลการวิจัย)

จากแนวคิดการจำแนกหน้าที่ทางไวยากรณ์เป็นคำเนื้อหาและหมวดหมู่หน่วยคำหน้าที่ตามแนวไวยากรณ์หน้าที่นิยมเชิงแบบลักษณ์ ผู้วิจัยสังเกตข้อมูลคำว่า “ชอบ” แล้วพบว่าหากใช้แนวคิดนี้ในการวิเคราะห์ จะทำให้จำแนกหน้าที่ทางไวยากรณ์ได้ละเอียดมากขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะจำแนกหมวดหมู่ของคำว่า “ชอบ” ตามแนวคิดไวยากรณ์หน้าที่นิยมเชิงแบบลักษณ์ ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1

การจำแนกหน้าที่ทางไวยากรณ์ของคำว่า “ชอบ” จากการสังเกตข้อมูล (ดังตัวอย่างที่ (1)) อาจจำแนกได้เป็น 2 กลุ่มตามแนวไวยากรณ์หน้าที่นิยมเชิงแบบลักษณ์ คือ คำเนื้อหา กับหน่วยคำหน้าที่ ข้อสังเกตนี้อาจสอดคล้องกับกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ดังที่คูลิโรวิช (Kurylowicz, 1965, p. 52) กล่าวว่า การกลายเป็นคำไวยากรณ์เกิดจากการเพิ่มขอบเขตหน้าที่จากคำเนื้อหาไปสู่หน่วยคำหน้าที่ หรือคำที่เป็นหน่วยคำหน้าที่อยู่แล้ว กลายเป็นคำที่มีความเป็นหน่วยคำหน้าที่มากขึ้น ดังจะกล่าวต่อไป

4.2 แนวคิดเรื่องกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์

4.2.1 กระบวนการทางวากยสัมพันธ์

1. การวิเคราะห์ใหม่ (reanalysis) เป็นกลไกที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับคำศัพท์และระดับโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ ในการเปลี่ยนแปลงระดับคำศัพท์นั้น ฮอปเปอร์และเทราก็อตต์ (Hopper & Traugott, 2003, p. 50) กล่าวว่าความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสารในเรื่องรูปคำอาจส่งผลให้เกิดการวิเคราะห์ใหม่ได้ เช่น ผู้ส่งสารต้องการแสดงวิธีเรียกชื่ออาหารซึ่งมีต้นกำเนิดมาจากเมือง [Hamburg] ด้วยวิธีการเติม [er] ท้ายคำ แต่ผู้รับสารเข้าใจว่าคำดังกล่าวเกิดจากการประสมคำว่า [Ham] และ [burger] จะเห็นได้ว่าความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในรูปคำระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสารอาจนำมาสู่การวิเคราะห์รูปคำใหม่ได้

นอกจากนี้ แลงแอกเคอร์ (Langacker, 1977, p. 58) และฮอปเปอร์และเทราก็อตต์ (Hopper & Traugott, 2003, pp. 50-55) มีความเห็นสอดคล้องกันว่ากลไกการวิเคราะห์ใหม่เป็นกลไกที่ทำให้คำซึ่งเป็นองค์ประกอบของหน่วยสร้างหนึ่งถูกวิเคราะห์ใหม่ให้เป็นหน่วยสร้างอื่น ส่งผลให้หน้าที่ทางวากยสัมพันธ์ของคำดังกล่าวเกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

2. การเทียบแบบ (analogy) ฮอปเปอร์และเทราก็อตต์ (Hopper & Traugott, 2003, p. 67) กล่าวว่า การเทียบแบบเป็นกลไกที่ส่งผลให้โครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นใหม่ขยายบริบทการใช้ออกไปกลายเป็นโครงสร้างที่ใช้โดยทั่วไป นอกจากนี้ กิงกาญจน์ เทพกาญจนา (2559, น. 50) กล่าวว่า การเทียบแบบเป็นการเปลี่ยนแปลงของภาษาที่ใช้รูปภาษาอื่นเป็นตัวอย่างในการเปลี่ยนแปลง จึงถือว่าการเทียบแบบเป็นการเปลี่ยนแปลงแบบปรากฏชัด เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงรูปภาษาในระดับผิว เช่น (1) be going [to visit Bill] (2) [be going to] visit Bill (3) [be going to] like Bill (Hopper & Traugott, 2003, p. 93) ในประโยคที่ (3) จะเห็นว่าคำว่า “be going to” ปรากฏร่วมกับกริยาตัวอื่นได้ หรือปรากฏได้ในบริบทที่กว้างขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากกระบวนการเทียบแบบในประโยคที่ (1)-(2) ลักษณะนี้เป็นกลไกการเทียบแบบ หรือการนำกฎมาใช้โดยทั่วไป

3. การสูญเสียลักษณะของหมวดคำเดิม (decategorialization) ฮอปเปอร์และเทราก็อตต์ (Hopper & Traugott, 2003, p. 106) กล่าวว่า การสูญเสียลักษณะของหมวดคำเดิมเป็นกระบวนการสูญเสียลักษณะหรือคุณสมบัติของหมวดคำเดิมไปและกลายเป็นสมาชิกของหมวดคำใหม่ที่มีคุณสมบัติทางไวยากรณ์มากขึ้น เช่น คำว่า “while” ในภาษาอังกฤษโบราณเป็นคำนาม มีความหมายแสดงความยาวของเวลา ในภาษาอังกฤษสมัยใหม่คำนี้กลายเป็นคำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ด้านเวลา เนื่องจากคำว่า “while” ได้สูญเสียคุณสมบัติของการเป็นคำนามไป

4.2.2 กระบวนการทางอรรถศาสตร์

1. กระบวนการทำให้มีความหมายทั่วไป (generalization) ฮอปเปอร์และเทราก็อตต์ (Hopper & Traugott, 2003, pp. 100-106) กล่าวว่า การทำให้มีความหมายทั่วไปแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การทำให้คำมีความหมายกว้างขึ้นและการทำให้คำปรากฏในบริบทที่หลากหลายขึ้น ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะการทำให้คำมีความหมายกว้างขึ้นซึ่งเป็นการทำให้คำไม่ได้มีความหมายประจำรูปคำที่เฉพาะเจาะจงดังเดิม เช่น คำว่า “go” เดิมมีความหมายแสดงการเคลื่อนที่ ต่อมาเปลี่ยนแปลงความหมายเป็นการแสดงความตั้งใจซึ่งเป็นนามธรรมและกลายเป็นคำแสดงอนาคตกาล

2. กระบวนการนามนัย (metonymic) ฮอปเปอร์และเทรกกอตต์ (Hopper & Traugott, 2003, pp. 84-87) กล่าวว่ากระบวนการนามนัยเป็นการเปลี่ยนแปลงความหมายจากความหมายหนึ่งไปสู่อีกความหมายหนึ่งด้วยการเชื่อมโยงหรือใกล้ชิดกันและอยู่ในวงมโนทัศน์เดียวกัน ซึ่งเกิดจากการอนุมาน (inference) ในบริบทที่เอื้อให้เกิดการตีความได้ เช่น ตัวอย่างในหัวข้อการเทียบแบบ กระบวนการนามนัยจะเกิดขึ้นระหว่างประโยคที่ (1) กับ (2) รูปภาพ “be going to visit Bill” มีความหมายแสดงการณัลักษณะ คือ “be going” และความหมายแสดงวัตถุประสงค์ คือ “to visit Bill” ความหมายทั้งสองส่วนนี้เอื้อให้เกิดการอนุมานความหมายว่า ‘เหตุการณ์ที่มีวัตถุประสงค์ดังกล่าวยังไม่เกิดขึ้นขณะกล่าวถ้อยคำ’ ทำให้รูปภาพ “be going to” แสดงความหมายว่า ‘อนาคตอันใกล้’

3. กระบวนการอุปลักษณ์ (metaphor) ฮอปเปอร์และเทรกกอตต์ (Hopper & Traugott, 2003, p. 84) กล่าวว่ากระบวนการอุปลักษณ์เป็นการเปลี่ยนแปลงความหมายของสิ่งที่เป็นรูปธรรมมากกว่าไปสู่ความหมายของสิ่งที่เป็นนามธรรม ซึ่งความหมายทั้งสองความหมายอยู่ต่างวงมโนทัศน์กัน เช่น ตัวอย่างในหัวข้อการเทียบแบบ กระบวนการอุปลักษณ์จะเกิดขึ้นระหว่างประโยคที่ (2) กับ (3) ส่งผลให้รูปภาพ “be going to” ขยายประเภทของคำกริยาที่ปรากฏรวม ในที่นี้คือแต่เดิมปรากฏรวมกับกริยาแสดงการกระทำ “visit” ต่อมาขยายไปปรากฏรวมกับกริยาแสดงสภาพการณ์ “like” ซึ่งคำกริยาที่ปรากฏรวมทั้งสองคำอยู่ต่างวงมโนทัศน์กัน

จากการทบทวนแนวคิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ผู้วิจัยสังเกตข้อมูลคำว่า “ชอบ” แล้วพบว่าคำนี้อาจเกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์ด้วยกระบวนการทางวากยสัมพันธ์และกระบวนการทางอรรถศาสตร์ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะวิเคราะห์คำว่า “ชอบ” ตามแนวคิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2

5. วิธีดำเนินการวิจัย

5.1 การแบ่งช่วงสมัยของข้อมูล แหล่งข้อมูล วิธีการเก็บข้อมูลและปริมาณข้อมูล

การเก็บข้อมูลคำว่า “ชอบ” จะเริ่มเก็บข้อมูลเฉพาะงานเขียนร้อยแก้วจากคลังข้อมูลหรือฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน ในบางสมัยที่มีเอกสารจำนวนมาก ผู้วิจัยจะคัดเลือกข้อมูลด้วยวิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง โดยเลือกเก็บข้อมูลเอกสารประเภทวิชาการหรือสารคดี และเอกสารประเภทบันเทิงคดี ประเภทละ 1 เรื่อง เพื่อให้ข้อมูลคำว่า “ชอบ” มีบริบทการใช้ที่หลากหลายและหากเอกสารใดปรากฏปริมาณคำว่า “ชอบ” มากกว่า 100 คำ ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูล 100 คำแรกเท่านั้น ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวทางการแบ่งช่วงสมัยของข้อมูลของภคภต เทียมทัน และมิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์ (2562) โดยแบ่งช่วงสมัยของข้อมูลคำว่า “ชอบ” ออกเป็น 6 สมัย ดังนี้

1. สมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย (พ.ศ. 1781-1981) จะเก็บข้อมูลจากฐานข้อมูลจารึกในประเทศไทยของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร เฉพาะจารึกที่เป็นภาษาไทย ซึ่งปรากฏปริมาณคำว่า “ชอบ” ค่อนข้างน้อย จำนวน 5 คำ
2. สมัยที่ 2 สมัยอยุธยา (พ.ศ. 1893-2310) จะเก็บข้อมูลจากคลังข้อมูลห้องสมุดดิจิทัลวัชรญาณ โดยคัดเลือกเอกสารจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ พระราชกำหนดเก่าครั้งกรุงศรีอยุธยาและปฐมราชธรรม ปรากฏคำว่า “ชอบ” จำนวน 22 คำ

3. สมัยที่ 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1-3 (พ.ศ. 2325-2394) จะเก็บข้อมูลจากคลังข้อมูลห้องสมุดดิจิทัล วรรณคดี โดยคัดเลือกเอกสารจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ สามก๊กของเจ้าพระยาพระคลัง (หน) และพระราชปฐมนิเทศพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ปรากฏคำว่า “ชอบ” จำนวน 103 คำ

4. สมัยที่ 4 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4-5 (พ.ศ. 2394-2453) จะเก็บข้อมูลจากคลังข้อมูลห้องสมุดดิจิทัล วรรณคดี โดยคัดเลือกเอกสารจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ ไกลบ้าน พระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และความพยายาม ของแม่วัน (นามปากกาของพระยาสุรินทราชา) ปรากฏคำว่า “ชอบ” จำนวน 177 คำ

5. สมัยที่ 5 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 6-8 (พ.ศ. 2453-2489) จะเก็บข้อมูลจากคลังข้อมูลห้องสมุดดิจิทัล วรรณคดี โดยคัดเลือกเอกสารจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ สารานุกรมไทย พ.ศ. 2480 และความไม่พยายาม ภาค 1 ของครูเหลี่ยมหรือหลวงวิลาศปริวรรต ปรากฏคำว่า “ชอบ” จำนวน 173 คำ

6. สมัยที่ 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9-ปัจจุบัน (พ.ศ. 2489-2568) จะเก็บข้อมูลจากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ หรือ Thai National Corpus (TNC) (Third Edition) ซึ่งปรากฏเอกสาร 6 ประเภท ข้อมูลที่เก็บ ได้แก่ บทกวี วิชาการและกฎหมาย รวมทั้งสิ้น 200 คำ โดยแบ่งเป็นเอกสารประเภทบทกวี 100 คำ และเอกสารประเภทวิชาการกับกฎหมาย 100 คำ

จากการรวบรวมข้อมูลคำว่า “ชอบ” ตั้งแต่สมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย (พ.ศ. 1781-1981) จนถึงสมัยที่ 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9-ปัจจุบัน (พ.ศ. 2489-2568) พบจำนวนข้อมูลในแต่ละช่วงสมัยรวมทั้งสิ้น 680 คำ

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้จะวิเคราะห์คำว่า “ชอบ” ที่เป็นคำเดียวเท่านั้น หากปรากฏร่วมกับคำอื่น เช่น ความชอบ เห็นชอบ ชอบกล ฯลฯ ผู้วิจัยจะไม่นำมาวิเคราะห์ แล้วนำข้อมูลที่ได้นำมาจำแนกหน้าที่ทางไวยากรณ์ โดยใช้แนวคิดไวยากรณ์หน้าที่นิยมเชิงแบบลักษณ์ ของอัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา (2555, 2565) และกำหนดความหมายของคำว่า “ชอบ” โดยใช้ความหมายจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ประกอบกับบริบทการใช้คำว่า “ชอบ” และพิจารณาความหมายของประธานและกริยาวิเศษณ์ที่ปรากฏร่วมกับคำว่า “ชอบ” ในแต่ละบริบทเพื่อชี้ให้เห็นว่าบริบทที่ปรากฏร่วมกับคำกริยา “ชอบ” มีประธานมนุษย์หรือประธานไม่ใช่มนุษย์ และกริยาวิเศษณ์ที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับความพอใจ หรือไม่เกี่ยวข้องกับความพอใจ จากนั้นนำมาวิเคราะห์ตามแนวคิดกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของฮอปเปอร์และเทราโกตต์ (Hopper & Traugott, 2003)

6. ผลการวิจัย

6.1 หน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมายคำว่า “ชอบ”

จากการรวบรวมข้อมูลคำว่า “ชอบ” ตั้งแต่สมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย (พ.ศ. 1781-1981) จนถึงสมัยที่ 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9-ปัจจุบัน (พ.ศ. 2489-2568) ผู้วิจัยพบหน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมายของคำว่า “ชอบ” มีรายละเอียดดังนี้

6.1.1 คำกริยา “ชอบ”

จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยพบว่าคำกริยา “ชอบ” แสดงความหมายที่เห็นได้ชัดเจน 2 ความหมาย ได้แก่ ความหมาย ‘ถูกต้อง’ และความหมาย ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ แต่ละความหมายหลักอาจมีความหมายย่อยร่วมด้วย ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. คำกริยา “ชอบ” แสดงความหมาย ‘ถูกต้อง’

คำกริยา “ชอบ” แสดงความหมาย ‘ถูกต้อง’ มีความหมายย่อยว่า ‘เหมาะ’ ปรากฏการใช้ตั้งแต่สมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย (พ.ศ. 1781-1981) จนถึงสมัยที่ 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9-ปัจจุบัน (พ.ศ. 2489-2568) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย (พ.ศ. 1781-1981)

(2) ชื่อศรีสุริยวงศ์รามมหารัชมหาราชธิราชเสวยราชย์ชอบด้วยทศพิศราชธรรม

(ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2550)

ตัวอย่างที่ (2) คำกริยา “ชอบ” มีบุพบทวลี “ด้วยทศพิศราชธรรม” ปรากฏตามหลัง อาจพิจารณาได้ 2 ความหมาย ได้แก่ ความหมาย ‘ถูกต้อง’ ถอดความได้ว่า ‘ศรีสุริยวงศ์รามมหารัชมหาราชธิราชเสวยราชย์ (พระมหารัชมหาราชที่ 1) ทรงขึ้นครองราชย์ (ปฏิบัติตน) ถูกต้องตามทศพิศราชธรรม’ อีกความหมายหนึ่ง ‘เหมาะ’ ถอดความได้ว่า ‘พระมหารัชมหาราชที่ 1 ทรงขึ้นครองราชย์ (ปฏิบัติตน) เหมาะกับทศพิศราชธรรม’

2. คำกริยา “ชอบ” แสดงความหมาย ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’

คำกริยา “ชอบ” ที่ปรากฏเป็นคำเดี่ยว แสดงความหมาย ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ ปรากฏการใช้ตั้งแต่สมัยที่ 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1-3 (พ.ศ. 2325-2394) จนถึงสมัยที่ 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9-ปัจจุบัน (พ.ศ. 2489-2568) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สมัยที่ 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1-3 (พ.ศ. 2325-2394)

(3) จำเดิมแต่ได้เสวยซึ่งวิบุลราชสมบัติมา จะได้มีความประมาทหามิได้ อุตสาหะบำเพ็ญศีลทาน การกุศลมิได้ขาด ได้ฐานาการพระอารามทั้งหลายไว้เป็นอันมาก แล้วได้อุทิศส่วนกุศลให้แก่ชนทั้งหลาย มีพระราชบุตรแลพระราชธิดาเป็นอาทิ ที่ชอบอัชฌาศรัยจะได้เป็นที่ปฤษารักษาสืบไป

(วัชรญาณ, ม.ป.ป.ง)

ตัวอย่างที่ (3) บุพบทวลี “ที่ชอบอัชฌาศรัย” ทำหน้าเป็นส่วนขยายนามวลี “พระราชบุตรแลพระราชธิดาเป็นอาทิ” ซึ่งเป็นประธานของประโยค คำว่า “ชอบ” ในที่นี้ปรากฏนำหน้านามวลี “อัชฌาศรัย” ถอดความได้ว่า ‘ถูกใจในนิสัยใจคอ’

3. คำกริยา “ชอบ” ที่ปรากฏคลุมเครือเป็นหน่วยคำหน้าที่-คำเนื้อหา แสดงความหมาย ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ ร่วมกับ ‘บ่งความถี่’

คำกริยา “ชอบ” ที่ปรากฏเป็นหน่วยคำหน้าที่-คำเนื้อหา หมายถึง มีความหมายส่วนหนึ่งแสดง ความหมายหลัก ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ และมีนัย ‘บ่งความถี่’ ปรากฏการใช้ตั้งแต่สมัยที่ 4 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4-5 (พ.ศ. 2394-2453) จนถึงสมัยที่ 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9-ปัจจุบัน (พ.ศ. 2489-2568) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(4) สุลต่านคุดว่าได้ไปเอกแซมิเนชันที่ปารีส แกชอบรื้อเครื่อง คุ่มเครื่อง

(วัชรญาณ, ม.ป.ป.ค)

ตัวอย่างที่ (4) คำว่า “ชอบ” ปรากฏนำหน้าในหน่วยสร้างกริยาเรียง “ชอบ-รื้อ” มีความหมายได้ 2 ประการ คือ ประการที่ 1 มีความได้ว่า ‘สุลต่านชอบรื้อเครื่อง คุ่มเครื่อง’ เป็นความหมายในแง่ความพึงพอใจ และ ประการที่ 2 มีความได้ว่า ‘สุลต่านรื้อเครื่อง คุ่มเครื่องเป็นประจำ’ เป็นความหมายในแง่ความบ่อยของการกระทำ หรือบ่งความถี่

6.1.2 คำกริยาช่วย “ชอบ”

จากการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยพบว่าคำกริยาช่วย “ชอบ” ที่มีนัย ‘บ่งความถี่’ ซึ่งเป็นความหมายที่แสดงหน้าที่ทางไวยากรณ์ ปรากฏการใช้ตั้งแต่สมัยที่ 4 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4-5 (พ.ศ. 2394-2453) จนถึงสมัยที่ 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9-ปัจจุบัน (พ.ศ. 2489-2568) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สมัยที่ 4 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4-5 (พ.ศ. 2394-2453)

(5) ปลาบางพวกชอบซุกๆ นอนซนนๆ กัน

(วัชรญาณ, ม.ป.ป.ค)

ตัวอย่างที่ (5) เมื่อพิจารณาจากบริบทจะเห็นได้ว่า คำว่า “ชอบ” ปรากฏในหน่วยสร้างกริยาเรียง “ชอบ-ซุกๆ-นอน-ซนนๆ” และปรากฏร่วมกับประธานไม่ใช่มนุษย์ (ปลาบางพวก) ซึ่งมีผู้รับรู้ (dative) เป็นมนุษย์และเป็นผู้กล่าวประโยคข้างต้นขึ้นจากการสังเกต ฉะนั้น ตัวอย่างข้างต้น ประธานไม่ใช่มนุษย์ ไม่ได้เป็นผู้รับรู้หรือแสดงความรู้สึกว่า ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ คำว่า “ชอบ” จึงมีนัย ‘บ่งความถี่’ ว่า ‘ปลามักจะซุกๆ นอนซนนๆ กันเป็นประจำ’

จากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้นสรุปหน้าที่ทางไวยากรณ์ ความหมาย การปรากฏของคำกริยา “ชอบ” และการปรากฏร่วมกับประธานได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1

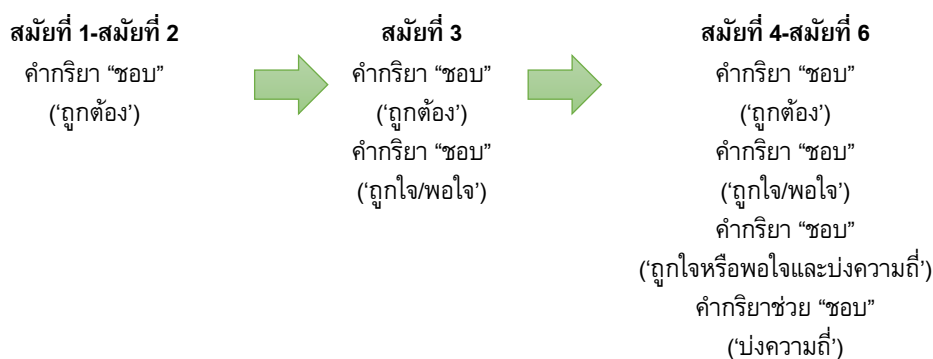
หน้าที่ทางไวยากรณ์ ความหมาย การปรากฏของคำกริยา “ชอบ” และการปรากฏร่วมกับประธาน

หน้าที่ทางไวยากรณ์	ความหมาย	การปรากฏของคำกริยา “ชอบ”	การปรากฏร่วมกับประธาน
คำกริยา (คำเนื้อหา)	‘ถูกต้อง’	ปรากฏเป็นกริยาเดี่ยว	ปรากฏกับประธาน <u>มนุษย์</u>
	‘ถูกใจ/พอใจ’		
คำกริยา (ปรากฏเป็นหน่วย คำหน้าที่-คำเนื้อหา)	‘ถูกใจ/พอใจ’ ปรากฏร่วมกับ ความหมาย ‘บ่งความถี่’	ปรากฏนำหน้ากริยาเรียง ในหน่วยสร้างกริยาเรียง	ปรากฏกับประธาน <u>มนุษย์</u>
คำกริยาช่วย (หน่วยคำหน้าที่)	‘บ่งความถี่’	ปรากฏนำหน้ากริยาเรียง ในหน่วยสร้างกริยาเรียง (กริยาช่วย-กริยาหลัก)	ปรากฏกับประธาน <u>มนุษย์</u> หรือประธาน <u>ไม่ใช่มนุษย์</u>

จากตารางข้างต้นสรุปได้ว่า คำว่า “ชอบ” ที่ปรากฏเป็นคำกริยา (คำเนื้อหา) จะแสดงความหมาย ‘ถูกต้อง’ ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ เมื่อปรากฏเป็นคำกริยาเดี่ยวและปรากฏร่วมกับประธานมนุษย์ ผู้วิจัยสังเกตจากการเก็บข้อมูลพบว่าความหมาย ‘ถูกต้อง’ มักมีบุพบทลีปรากฏตามหลัง เช่น ชอบด้วยธรรมทุกคน ชอบด้วยกฎหมาย ฯลฯ และมักจะเกี่ยวข้องกับกฎเกณฑ์ทางสังคม คำว่า “ชอบ” ที่ปรากฏในหน่วยสร้างกริยาเรียงจะมีหน้าที่ทางไวยากรณ์เป็นคำกริยาที่แสดงความหมาย ‘ถูกใจหรือพอใจและบ่งความดี’ และจะปรากฏร่วมกับประธานมนุษย์ และคำว่า “ชอบ” ที่ปรากฏเป็นคำกริยาช่วย (หน่วยคำหน้าที่) มีนัย ‘บ่งความดี’ จะปรากฏในหน่วยสร้างกริยาเรียง (กริยาช่วย-กริยาหลัก) และปรากฏร่วมกับประธานมนุษย์ หรือประธานไม่ใช่มนุษย์ ก็ได้ ผู้วิจัยสังเกตว่าความแตกต่างของหน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมาย การปรากฏของคำกริยา “ชอบ” และการปรากฏร่วมกับประธานที่มีคุณสมบัติแตกต่างกันส่งผลให้เกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์

6.2 กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ชอบ”

เมื่อพิจารณาข้อมูลเชิงประวัติและพัฒนาการหน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมายของคำว่า “ชอบ” ผู้วิจัยพบว่าคำว่า “ชอบ” มีการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมายจากคำกริยาหลักไปสู่คำกริยาช่วย มีนัย ‘บ่งความดี’ ดังแสดงได้เป็นเส้นทางต่อไปนี้

ภาพที่ 1. เส้นทางกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ชอบ”

จากภาพข้างต้นสรุปได้ว่าคำกริยา “ชอบ” ที่แสดงความหมาย ‘ถูกต้อง’ ปรากฏใช้ตั้งแต่สมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย (พ.ศ. 1781-1981) ได้ขยายความหมายไปสู่ ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ ในสมัยที่ 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1-3 (พ.ศ. 2325-2394) จากนั้นขยายความหมายไปสู่ ‘ถูกใจหรือพอใจและบ่งความดี’ และกลายเป็นคำไวยากรณ์คำกริยาช่วย “ชอบ” มีนัย ‘บ่งความดี’ ในสมัยที่ 4 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4-5 (พ.ศ. 2394-2453) แต่ยังคงหน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมายของคำกริยาหลักอยู่

เส้นทางกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่แสดงตามภาพที่ 1 พบว่าคำกริยา “ชอบ” มีเส้นทางกลายเป็นคำไวยากรณ์เพียงเส้นทางเดียว คือ คำกริยา “ชอบ” ที่แสดงความหมาย ‘ถูกต้อง’ ซึ่งเป็นหน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมายต้นทางเกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่คำกริยาช่วย มีนัย ‘บ่งความดี’ ซึ่งเป็นหน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมายปลายทาง ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ กระบวนการที่ทำให้คำกริยา “ชอบ” แสดงความหมาย ‘ถูกต้อง’ ขยายความหมายไปสู่ ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ และกระบวนการที่ทำให้คำกริยา “ชอบ” ที่แสดงความหมาย ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ กลายเป็นคำกริยาช่วย มีนัย ‘บ่งความดี’ ดังนี้

6.2.1 กระบวนการที่ทำให้คำกริยา “ชอบ” แสดงความหมาย ‘ถูกต้อง’ ขยายความหมายไปสู่ ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’

การขยายความหมายส่งผลให้คำว่า “ชอบ” เริ่มกลายเป็นคำหลายความหมาย (polysemous word) กล่าวคือ รูปคำ 1 รูป สามารถแสดงความหมายได้มากกว่า 1 ความหมายและความหมายเหล่านั้นต้องสัมพันธ์กัน (กึ่งกาญจน์ เทพกาญจนา, 2559, น. 256) คำว่า “ชอบ” ที่แสดงความหมาย ‘ถูกต้อง’ ขยายความหมายไปสู่ ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ เกิดจากการอนุมานความหมายตามการใช้ภาษาซึ่งเกิดขึ้นพร้อมกับการวิเคราะห์ใหม่ (reanalysis) (จะกล่าวต่อไปในหัวข้อ 6.2.2) เทราก็อตต์และแดชเชอร์ (Traugott & Dasher, 2002) ได้เสนอแนวคิดการอนุมานความหมายตามบริบท (Invited Inferencing Theory) ซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ว่าในแต่ละรูปภาษาจะมีความหมายประจำคำ (conventional meaning) ดั้งเดิมกลายเป็นความหมายประจำคำใหม่ (new coded meaning) จนเกิดเป็นคำหลายความหมาย การเปลี่ยนแปลงนี้เกิดจากการใช้ภาษาในบริบทเฉพาะบางบริบทซ้ำๆ จนบริบทนั้นเชื่อเชิญ (invited) ให้เกิดการอนุมานความหมายใหม่ตามสถานการณ์ ทำให้เกิดความหมายรองของรูปภาษาหรือความหมายโดยนัยซึ่งมีความหมายเชิงวัจนปฏิบัติ อาจกล่าวได้ว่าเป็นความหมายที่เกิดจากการอนุมานตามการใช้ภาษา (usage-based)

การขยายความหมายของคำว่า “ชอบ” ในภาษาไทยมีกระบวนการเปลี่ยนแปลงความหมายจากความหมายดั้งเดิม ‘ถูกต้อง’ ขยายความหมายไปสู่ ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ ซึ่งเป็นความหมายประจำคำใหม่ แสดงได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2

คำว่า “ชอบ” แสดงความหมาย ‘ถูกต้อง’ ขยายความหมายไปสู่ ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’

ตัวอย่าง	ความหมาย	
สมัยที่ 2 สมัยอยุธยา (พ.ศ. 1893-2310) (6) หนึ่งให้เจ้าเมือง ผู้รั้งและยกระบัตร์พิจารณาตุตราซึ่งจะออกมาเอา กระทรงความทั้งปวงนั้น และ <u>ชอบ</u> ด้วยพระราชกำหนด (วัชรญาณ, ม.ป.ป.ช)	‘ถูกต้อง’	
สมัยที่ 2 สมัยอยุธยา (พ.ศ. 1893-2310) (7) กล่าวโทษหาอุทธรณ์อาชญาแก่ตุลาการว่ากลบเกลื่อนเนื้อความ เสียบ้าง และเขียนเอาแต่ <u>ชอบใจ</u> ² บ้าง (วัชรญาณ, ม.ป.ป.ช)	‘ถูกต้อง’ (ตามความรู้สึก)	‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’
สมัยที่ 4 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4-5 (พ.ศ. 2394-2453) (8) เขาเห็นพ่อ <u>ชอบ</u> เด็กจึงมาเล่นให้ดู (วัชรญาณ, ม.ป.ป.ค)	‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’	

ตัวอย่างที่ (6) คำกริยา “ชอบ” มีบุพบทวลี “ด้วยพระราชกำหนด” ปรากฏตามหลัง แสดงความหมาย ‘ถูกต้อง’ เนื่องจากเกี่ยวข้องกับกฎเกณฑ์ที่กำหนด ตัวอย่างที่ (7) คำกริยา “ชอบ” ปรากฏร่วมกับคำนาม “ใจ” เป็นกริยาประสม “ชอบใจ” คำนี้ปรากฏการใช้ตั้งแต่สมัยที่ 2 สมัยอยุธยา (พ.ศ. 1893-2310) ในบริบทนี้อาจอนุมาน

² ในวิธีการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยกล่าวว่าจะวิเคราะห์คำว่า “ชอบ” ที่เป็นคำเดี่ยวเท่านั้น แต่ผู้วิจัยมีความเห็นว่าในประเด็นนี้เกี่ยวข้องกับกริยาประสม “ชอบใจ”

ความหมายได้ 2 แบบ คือ ประการที่หนึ่ง อนุมานความหมายได้ว่า ‘ถูกต้อง’ ในเชิงความรู้สึกทางใจ (ยังคงเค้าความหมายเดิมบ้าง) แทนที่จะแสดงความหมาย ‘ถูกต้อง’ ที่เกี่ยวเนื่องกับกฎเกณฑ์ทางสังคมดังตัวอย่างที่ (6) ประการที่สอง อนุมานความหมายได้ว่าแสดงความหมาย ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ ในเชิงความรู้สึกว่า ‘เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นถูกใจหรือพอใจ’ และตัวอย่างที่ (8) คำกริยา “ชอบ” แสดงความหมาย ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ ในเชิงความรู้สึกเนื่องจากมีผู้ทรงสภาพ “เด็ก” เป็นกรรม

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่าคำกริยา “ชอบ” แสดงความหมาย ‘ถูกต้อง’ ซึ่งเป็นความหมายเดิม มักมีบริบทแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับกฎเกณฑ์ที่กำหนด (ดังตัวอย่างที่ (6)) ต่อมาความหมายของคำกริยา “ชอบ” เริ่มขยายขอบเขตจาก ‘ถูกต้องตามกฎเกณฑ์’ ไปสู่ ‘ถูกต้องตามความรู้สึก’ และ ‘บ่งบอกความรู้สึก’ ซึ่งเกิดจากการใช้ภาษาในบางบริบทจนบริบทนั้นเชื่อเชิญให้เกิดการอนุมานได้ เห็นได้จากกริยาประสม “ชอบใจ” (ดังตัวอย่างที่ (7)) ต่อมาคำกริยา “ชอบ” ได้สูญเสียความหมาย ‘ถูกต้องตามกฎเกณฑ์’ และ ‘ถูกต้องตามความรู้สึก’ ไปอย่างสิ้นเชิงกลายเป็นความหมายประจำคำใหม่ว่า ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’³ เพื่อบ่งบอกความรู้สึก (ดังตัวอย่างที่ (8))

นอกจากนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงนี้อาจเกิดจากการอนุมานความหมายผ่านกระบวนการเชื่อมโยงทางความคิดของมนุษย์ด้วย กล่าวคือเมื่อมนุษย์เห็นว่า ‘สิ่งหนึ่งสิ่งใดถูกต้องหรือเหมาะสม’ สิ่งนั้นย่อมนำมาซึ่งการยอมรับและเมื่อเกิดการยอมรับ มนุษย์ก็จะเกิดความรู้สึก ‘ถูกใจหรือพอใจต่อสิ่งนั้น’

6.2.2 กระบวนการที่ทำให้คำกริยา “ชอบ” แสดงความหมาย ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ กลายเป็นคำกริยาช่วย มีนัย ‘บ่งความดี’

1. กระบวนการทางวากยสัมพันธ์

1.1 การวิเคราะห์ใหม่ (reanalysis)

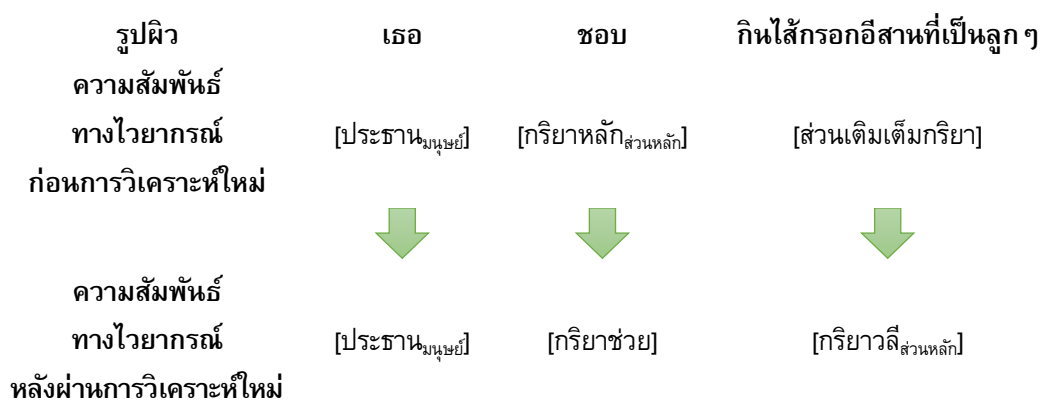
คำกริยา “ชอบ” ที่แสดงความหมาย ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ ในภาษาไทยเมื่อปรากฏเป็นคำเดี่ยวจะทำหน้าที่เป็นคำกริยาหลักของประโยคมักมีโครงสร้าง [ประธาน_{มนุษย์} + ชอบ + กรรม] หรือ [ประธาน_{มนุษย์} + ชอบ] หรือ [ประธาน_{มนุษย์} + ชอบ + กริยาวิเศษณ์] แต่เมื่อถูกจัดเรียงเข้าในหน่วยสร้างกริยาเรียง คำกริยา “ชอบ” จะปรากฏนำหน้าและเริ่มแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางไวยากรณ์ ผู้วิจัยพบลักษณะการใช้ภาษานี้ตั้งแต่สมัยที่ 4 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4-5 (พ.ศ. 2394-2453) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(9) เธอชอบกินไส้กรอกอีสานที่เป็นลูกๆ

(ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ม.ป.ป.)

ตัวอย่างที่ (9) คำว่า “ชอบ” ปรากฏเป็นหน่วยสร้างกริยาเรียง “ชอบ-กิน” มีลักษณะคลุมเครือระหว่างคำกริยากับคำกริยาช่วยและคลุมเครือด้านความหมายด้วย ลักษณะนี้จะเอื้อให้คำว่า “ชอบ” ผ่านกลไกการวิเคราะห์ใหม่ในกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ดังนี้

³ ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำกริยา “ชอบ” แสดงความหมาย ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ เกิดจากการลดรูปคำจากคำว่า “ชอบใจ” เป็น “ชอบ” เนื่องจากผู้วิจัยพบการใช้คำว่า “ชอบใจ” ก่อนคำว่า “ชอบ” (บ่งบอกความรู้สึก)

ภาพที่ 2. การวิเคราะห์ใหม่ในกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ชอบ”
(ดัดแปลงจากสันห์รัช ธีรวงษ์, 2567, น. 226)

จากภาพที่ 2 แสดงให้เห็นโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ของคำกริยา “ชอบ” ที่ปรากฏในหน่วยสร้างกริยาเรียงที่มีความคลุมเครือ ซึ่งอาจตีความโครงสร้างและความหมายได้ 2 ลักษณะ ดังนี้

1) ลักษณะที่ 1 เป็นความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ก่อนการวิเคราะห์ใหม่ แสดงผ่านโครงสร้าง [ประธาน_{มนุษย์} + ชอบ + ส่วนเติมเต็มกริยา_{ที่เอื้อต่อความพอใจ}]

เธอประธาน ชอบกริยาหลัก กินไส้กรอกอีสานที่เป็นลูก ๆ ส่วนเติมเต็มกริยา

คำว่า “ชอบ” ข้างต้นเป็นคำกริยาหลักซึ่งมีส่วนเติมเต็ม “กินไส้กรอกอีสานที่เป็นลูก ๆ” ซึ่งทำหน้าที่เสมือนกรรมตรงของคำกริยาหลัก ลักษณะนี้คำกริยา “ชอบ” จะแสดงความหมาย ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ โดดเด่นกว่า ‘บ่งความดี’ ประโยคนี้จึงแสดงความหมาย ‘เธอถูกใจเมื่อกินไส้กรอกอีสานที่เป็นลูก ๆ’

2) ลักษณะที่ 2 เป็นความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์หลังการวิเคราะห์ใหม่ แสดงผ่านโครงสร้าง [ประธาน_{มนุษย์} + ชอบ_{กริยาช่วย} + กริยาลี_{ที่เอื้อต่อความพอใจ}]

เธอประธาน ชอบกริยาช่วย กินไส้กรอกอีสานที่เป็นลูก ๆ กริยาลี

คำว่า “ชอบ” เมื่อผ่านการวิเคราะห์ใหม่จะเปลี่ยนแปลงหน้าที่เสมือนเป็นคำกริยาช่วย ‘บ่งความดี’ ในทางกลับกันส่วนเติมเต็ม “กินไส้กรอกอีสานที่เป็นลูก ๆ” จะเปลี่ยนแปลงหน้าที่เป็นกริยาลี ประโยคนี้จึงแสดงความหมาย ‘เธอกินไส้กรอกอีสานที่เป็นลูก ๆ บ่อย’

ผลการวิจัยข้างต้นสรุปได้ว่ากระบวนการวิเคราะห์ใหม่ในการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ชอบ” จะพบในโครงสร้าง [ประธาน_{มนุษย์} + ชอบ + ส่วนเติมเต็มกริยา/กริยาลี_{ที่เอื้อต่อความพอใจ}] และมักจะเอื้อให้เกิดการตีความหน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมายเป็น 2 ลักษณะ ดังตัวอย่างที่ (9) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ยังเกิดขึ้นโดยไม่สมบูรณ์ เพราะตามความเป็นจริง มนุษย์สามารถแสดงสภาพการณ์ทางความรู้สึก ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ กับเหตุการณ์ที่ตนเองปรารถนาได้ ความเป็นจริงนี้บ่งชี้ได้ว่าคำว่า “ชอบ” ยังคงสถานะเป็นกริยาหลักของประโยค แต่มีนัยแฝง ‘บ่งความดี’ ปรากฏร่วมด้วย อาจกล่าวได้ว่าคำว่า “ชอบ” ยังไม่สูญหน้าที่ทางไวยากรณ์เดิม จึงต้องอาศัยการเทียบแบบในการวิเคราะห์ต่อไป

1.2 การเทียบแบบ (analogy)

กลไกการเทียบแบบจะทำให้คำกริยา “ชอบ” ที่แสดงความหมาย ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ เปลี่ยนแปลงหน้าที่ทางไวยากรณ์ไปสู่คำกริยาช่วย “ชอบ” มีนัย ‘บ่งความถี่’ อธิบายได้ดังนี้

1.2.1 การขยายคุณสมบัติทางความหมายของประธานที่เกิดร่วมกับคำว่า “ชอบ”

จากตัวอย่างที่ (9) คำว่า “ชอบ” ที่เกิดร่วมกับประธาน_{มนุษย์} จะเกิดการเทียบแบบทำให้เกิดการขยายคุณสมบัติทางความหมายของประธาน ผู้วิจัยพบการขยายคุณสมบัติทางความหมายของประธานจากประธาน_{มนุษย์} ไปสู่คุณสมบัติประธาน_{ไม่ใช่มนุษย์} ตั้งแต่สมัยที่ 4 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4-5 (พ.ศ. 2394-2453) จนถึงสมัยที่ 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9-ปัจจุบัน (พ.ศ. 2489-2568) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(10) เสาเช่นนี้ชอบตั้งอยู่บนฟุตปาธ

(วัชรญาณ, ม.ป.ป.ค)

ตัวอย่างที่ (10) คำว่า “ชอบ” เกิดการเทียบแบบทำให้ขยายที่เกิดไปปรากฏร่วมกับนามวลี “เสาเช่นนี้” ซึ่งเป็นประธาน_{ไม่ใช่มนุษย์} จะเห็นได้ว่าคุณสมบัติทางความหมายของประธานที่ปรากฏร่วมกับคำว่า “ชอบ” ได้ขยายคุณสมบัติจากประธาน_{มีชีวิต/มนุษย์} ไปสู่ประธาน_{ไม่มีชีวิต/ไม่ใช่มนุษย์} ส่งผลให้คำว่า “ชอบ” มีคุณสมบัติเป็นคำกริยาช่วยมากยิ่งขึ้น แสดงเป็นโครงสร้างได้ว่า [ประธาน_{ไม่มีชีวิต/ไม่ใช่มนุษย์} + ชอบ + กริยาวลี]

1.2.2 การขยายกลุ่มความหมายของคำกริยา

กลไกการเทียบแบบแสดงให้เห็นว่าคำว่า “ชอบ” ขยายขอบเขตการปรากฏร่วมกับคำกริยากลุ่มความหมายแสดงการกระทำ (action) ไปปรากฏร่วมกับคำกริยากลุ่มความหมายอื่นในหน่วยสร้างกริยาริยได้ ผู้วิจัยพบว่าคำกริยาช่วย “ชอบ” ขยายขอบเขตไปปรากฏร่วมกับคำกริยากลุ่มความหมายแสดงเหตุการณ์ (event) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(11) มันชอบตกแถวๆ ภูเขา ถ้ามันไม่ยากตกลง มันจะลอยไปถึงไหน

(ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ม.ป.ป.)

ตัวอย่างที่ (11) ประธานของประโยคคือ “มัน” ในที่นี้หมายถึง ฝน เขียนเป็นโครงสร้างได้ว่า [ประธาน_{ไม่มีชีวิต} + ชอบ + กริยาวลี] ในหน่วยสร้างกริยาริย “ชอบ-ตก” คำกริยาช่วย “ชอบ” ปรากฏร่วมกับกริยาแสดงเหตุการณ์ “ตก” นอกจากประธาน_{ไม่มีชีวิต} แล้ว กริยาวลี “ตกแถวๆ ภูเขา” ก็ไม่เอื้อให้เกิดความหมายหลัก ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ แต่มีนัย ‘บ่งความถี่’ เด่นชัดมากกว่า จึงแสดงความหมายว่า ‘ฝนตกแถวๆ ภูเขาเป็นประจำ’ คำกริยาช่วย “ชอบ” ในความหมายนี้จึงเป็นคำช่วยกริยาบ่งการณัลักษณะประจำหรือกาลประจำ ซึ่งบ่งบอกว่าเหตุการณ์ฝนตกแถวๆ ภูเขาเกิดประจำเป็นปกติวิสัยหรือเกิดในสถานที่ซ้ำๆ คือ แถวๆ ภูเขา

1.2.3 การขยายไปปรากฏร่วมกับกริยาวลีที่ไม่เอื้อต่อความพอใจ

คำกริยา “ชอบ” เป็นคำที่สื่อความหมายเชิงบวก เมื่อเกิดการเทียบแบบส่งผลให้คำกริยา “ชอบ” ขยายขอบเขตการใช้ออกไป โดยปรากฏร่วมกับกริยาวลีที่มีความหมายเชิงลบ ซึ่งไม่เอื้อต่อความพอใจ หรือไม่สมเหตุสมผลตามความเป็นจริงของธรรมชาติ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(12) ไอ้พวกชอบแย่งของชาวบ้าน

(ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ม.ป.ป.)

ตัวอย่างที่ (12) เขียนเป็นโครงสร้างได้ว่า *[ประธาน_{มนุษย์} + ชอบ + กริยาวลี_{ที่ไม่เอื้อต่อความพอใจ}]* ในประโยคนี้นี้ปรากฏคำว่า “ชอบ” ร่วมกับกริยาวลี “แย่งของชาวบ้าน” ซึ่งมีความหมายเชิงลบ ไม่เอื้อต่อความพอใจ หรือไม่สมเหตุสมผลตามความเป็นจริงของธรรมชาติ เพราะความเป็นจริงของมนุษย์ไม่มีผู้ใดที่ถูกใจหรือพอใจกับการแย่งของของผู้อื่น แต่อาจกระทำไปเพราะความสะใจหรือสะอึกใจ ฉะนั้น คำว่า “ชอบ” ในประโยคนี้นี้จึงเป็นคำกริยาช่วย มีนัย ‘บ่งความถี่’ โดดเด่นมากกว่า ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ จึงแสดงความหมายว่า ‘ไ้พวกแย่งของชาวบ้านเป็นประจำ’

1.2.4 การขยายไปปรากฏในตำแหน่งทางวากยสัมพันธ์ของคำบ่งการณลักษณะประจำและกาลประจำ⁴

การณลักษณะประจำ (habitual/repetitive aspect) เป็นเหตุการณ์ สภาพการณ์ หรือการกระทำที่ปรากฏเป็นประจำ หรือซ้ำไปซ้ำมา (อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา, 2565, น. 117) ส่วนกาลประจำ (habitual tenses) คือ เหตุการณ์ สภาพการณ์ หรือการกระทำที่เกิดประจำเป็นปกติวิสัย หรือเกิดซ้ำไปซ้ำมา ไม่ระบุเวลาเหตุการณ์ (อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา, 2565, น. 114)

การณลักษณะหรือกาลโดยมากมักปรากฏนำหน้ากริยาหลักของประโยค เช่น จะนอนละ (บ่งกาล) กำลังดู (บ่งการณลักษณะ) เมื่อคำกริยา “ชอบ” ผ่านกลไกการเทียบแบบแล้ว ส่งผลให้กลายเป็นคำกริยาช่วยปรากฏในตำแหน่งทางวากยสัมพันธ์เดียวกับการณลักษณะประจำหรือกาลประจำ อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา (2555, น. 49) เรียกว่า คำกริยาช่วยบ่งการณลักษณะหรือกาลประจำ พิจารณาได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

(13) ปลาเช่นนี้ชอบว่ายทวนน้ำอยู่เสมอ

(วัชรญาณ, ม.ป.ป.ค)

ตัวอย่างที่ (13) คำว่า “ชอบ” แสดงในโครงสร้าง *[ประธาน_{ไม่ใช่มนุษย์} + ชอบ + กริยาวลี]* ซึ่งปรากฏเป็นคำกริยาช่วยและสื่อความหมายเช่นเดียวกับคำกริยาช่วยบ่งการณลักษณะหรือกาลประจำ กล่าวคือปรากฏนำหน้ากริยาหลัก “ว่าย” และมีนัยว่าการกระทำนั้นปรากฏเป็นประจำ หรือซ้ำไปซ้ำมาและไม่ระบุเวลาการกระทำที่แน่นอน

นอกจากนี้ คำกริยาช่วย “ชอบ” อาจได้รับอิทธิพลผ่านการเทียบแบบจากคำกริยาอื่นที่เกิดกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ไปสู่คำกริยาช่วยบ่งการณลักษณะและกาล เช่น คำว่า “มัก” ดังตัวอย่าง

(14) ออกทุนไปแล้วมักไม่ได้คืน

(สัทธีรวัช ธีญวงษ์, 2567, น. 244)

ตัวอย่างที่ (13) กับ (14) มีความคล้ายคลึงกัน เนื่องจากคำกริยาช่วย “มัก” มีนัย ‘บ่งความถี่’ ประโยคนี้นี้จึงแสดงความหมาย ‘ออกทุนไปแล้วไม่ได้คืนเป็นประจำ’ การกระทำเช่นนี้อาจเกิดซ้ำไปซ้ำมาโดยไม่ระบุเวลาที่แน่นอน

⁴ คำกริยา “ชอบ” ที่ขยายไปปรากฏในตำแหน่งทางวากยสัมพันธ์ของคำบ่งการณลักษณะประจำและกาลประจำ ผู้วิจัยได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของอัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา (2565, น. 145)

กลไกการเทียบแบบเป็นขั้นตอนที่ผลักดันให้คำกริยา “ชอบ” แสดงความหมาย ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ เกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์ไปสู่คำกริยาช่วย มีนัย ‘บ่งความถี่’ โดยสมบูรณ์ ซึ่งแสดงเป็นโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ได้ว่า *[ประธานไม่ใช้สิ่งมีชีวิต/ไม่ใช้มนุษย์ + ชอบ + กริยาวลี]*

1.3 การสูญเสียลักษณะของหมวดคำเดิม (decategorialization)

ด้วยกลไกการเทียบแบบทำให้คำกริยา “ชอบ” สูญเสียลักษณะของหมวดคำเดิม กล่าวคือสูญเสียลักษณะเดิมของคำกริยาหายไปสู่ลักษณะของคำกริยาช่วย เนื่องจากคำกริยาช่วย “ชอบ” ไม่สามารถปรากฏร่วมกับประธานมนุษย์ได้ และความหมายระหว่างประธานวัตถุ หรือประธานไม่ใช้มนุษย์ กับคำกริยา “ชอบ” ไม่เอื้อให้เกิดความหมายหลัก ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ เนื่องจากสิ่งที่ไม่ใช้มนุษย์ไม่สามารถเป็นผู้รับรู้คำกริยา “ชอบ” ได้ นอกจากนี้ คำกริยาช่วย “ชอบ” ไม่สามารถปรากฏร่วมกับกริยาวลีที่เอื้อต่อความพอใจได้ หากปรากฏร่วมกันจะสื่อความหมายเป็นคำกริยาหลัก

จากที่กล่าวมาข้างต้น คำว่า “ชอบ” จึงกลายเป็นคำกริยาช่วยบ่งการณลักษณะประจำหรือกาลประจำ ซึ่งบ่งบอกว่าเหตุการณ์ สภาพการณ์ หรือการกระทำเกิดประจำเป็นปกติวิสัย หรือเกิดซ้ำไปซ้ำมาไม่สิ้นสุด ซึ่งเป็นหน่วยสร้างกริยาเรียงลดความเป็นต้นแบบในลักษณะกริยาช่วย-กริยาหลัก

2. กระบวนการทางอรรถศาสตร์

2.1 การทำให้มีความหมายทั่วไป

เมื่อเกิดการเทียบแบบจะทำให้คำกริยา “ชอบ” สูญเสียความหมายที่เฉพาะเจาะจงไป เพื่อทำหน้าที่ทางไวยากรณ์ในบริบทใหม่ ในที่นี้คำว่า “ชอบ” สูญเสียความหมาย ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ ไปสู่ความหมายทางไวยากรณ์ ‘บ่งความถี่’ เนื่องจากในบริบทใหม่ประธานเป็นสิ่งไม่มีชีวิตและไม่ใช้มนุษย์ จึงไม่สามารถทำหน้าที่เป็นผู้รับรู้ความรู้สึก ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ ได้ แต่มีนัย ‘บ่งความถี่’ ดังตัวอย่างที่ (10) แสดงความหมาย ‘เสาดันนี้ตั้งอยู่บนฟุตปาธประจำ’

2.2 กระบวนการนามนัย

กระบวนการนามนัยจะสัมพันธ์กับการวิเคราะห์ใหม่ เนื่องจากความคลุมเครือด้านโครงสร้างจะพิจารณาโดยใช้การวิเคราะห์ใหม่ ส่วนความคลุมเครือด้านความหมายจะพิจารณาโดยใช้กระบวนการนามนัย ผู้วิจัยยกตัวอย่างที่ (9) ความคลุมเครือทางความหมายระหว่าง ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ กับนัย ‘บ่งความถี่’ เกิดขึ้นจากบริบทการใช้ภาษาที่เอื้อให้เกิดการอนุมานความหมายได้ 2 แบบ คือ ความหมายแรก ‘เมื่อเธอพอใจการกินไส้กรอกเป็นลูกๆ’ (มนุษย์มีความพอใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง) และความหมายที่สอง ‘เธอกินไส้กรอกที่เป็นลูกๆ บ่อยๆ’ (สิ่งนั้นยอมเกิดขึ้นบ่อยครั้ง) ความเชื่อมโยงระหว่างมโนทัศน์ ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ กับ ‘บ่งความถี่’ จึงมีความสัมพันธ์กันด้วยกระบวนการนามนัยเช่นเดียวกับงานวิจัยของสัทธวัช ธัญวงษ์ (2567, น. 240) ที่กล่าวว่าความถูกใจหรือความพอใจและการบ่งความถี่ต่างเป็นมโนทัศน์ที่อยู่ในวงมโนทัศน์ “แนวโน้มของการบ่งความถี่”

2.3 กระบวนการอุปลักษณะ

กระบวนการอุปลักษณะจะสัมพันธ์กับการเทียบแบบ จากตัวอย่างที่ (9) คำว่า “ชอบ” จะปรากฏร่วมกับประธานที่มีคุณสมบัติทางความหมาย ‘ประธานสิ่งมีชีวิต’ หรือ ‘ประธานมนุษย์’ แต่ในตัวอย่างที่ (10)-(11) จะปรากฏร่วมกับประธานที่มีคุณสมบัติทางความหมาย ‘ประธานไม่ใช้สิ่งมีชีวิต’ หรือ ‘ประธานไม่ใช้มนุษย์’ คำว่า “ชอบ” ที่แต่เดิมปรากฏกับประธานมนุษย์ กลายเป็นปรากฏร่วมกับประธานไม่ใช้สิ่งมีชีวิต หรือประธานไม่ใช้มนุษย์ ด้วยกระบวนการอุปลักษณะ เนื่องจากประธานมนุษย์ มีลักษณะเป็นสิ่งมีชีวิต และประธานไม่ใช้สิ่งมีชีวิต หรือประธานไม่ใช้มนุษย์ มีลักษณะตรงข้ามกับมนุษย์ ซึ่งอยู่ต่างวงความหมายกัน จึงเกิดการถ่ายโอนความหมายเชิงเนื้อหาหรือความหมายที่เป็น

รูปธรรมไปสู่ความหมายที่เป็นนามธรรมมากกว่า ในที่นี้คือวงความหมาย ‘มนุษย์’ ไปสู่วงความหมาย ‘ไม่ใช่มนุษย์’ ซึ่งอาจเป็นวัตถุ ดังตัวอย่างที่ (10) หรือเป็นสภาพอากาศ ดังตัวอย่างที่ (11) ลักษณะดังกล่าวเป็นการจางลงทางความหมาย (desemanticization) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของไฮเนและคณะ (Heine et al., 1991, p. 48) ที่กล่าวถึงขั้นตอนการเกิดประเภทโนทัศน์ (conceptual category) ไว้ว่ามนุษย์ (PERSON) > วัตถุ (OBJECT) > การกระทำ (ACTIVITY) > พื้นที่ (SPACE) > เวลา (TIME) > คุณสมบัติ (QUALITY)

7. บทสรุป

การศึกษาการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ชอบ” ในภาษาไทยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหน้าที่และความหมายของคำว่า “ชอบ” ในภาษาไทยสมัยต่างๆ โดยใช้แนวคิดไวยากรณ์หน้าที่นิยมเชิงแบบลักษณ์ของอัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา (2555, 2565) และศึกษากระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ชอบ” ในภาษาไทยโดยใช้แนวคิดของฮอปเปอร์และเทรากกอตต์ (Hopper & Traugott, 2003) ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลเชิงประวัติตั้งแต่สมัยสุโขทัย (พ.ศ. 1781-1981) จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9-ปัจจุบัน (พ.ศ. 2489-2568) พบคำว่า “ชอบ” จำนวน 680 คำ ผลการวิจัยสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ โดยพบว่าคำว่า “ชอบ” มีหน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมาย ได้แก่ คำเนื้อหาเป็นคำกริยา แสดงความหมาย ‘ถูกต้อง’ ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ หมวดยกคำหน้าที่-คำเนื้อหาเป็นคำกริยา แสดงความหมาย ‘ถูกใจหรือพอใจและบ่งความถี่’ และหมวดยกคำหน้าที่เป็นคำกริยาช่วย มีนัย ‘บ่งความถี่’

การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ชอบ” ตามเส้นทางที่เริ่มต้นจากคำกริยา “ชอบ” (‘ถูกต้อง’) > คำกริยา “ชอบ” (‘ถูกใจ/พอใจ’) > คำกริยา “ชอบ” (‘ถูกใจหรือพอใจและบ่งความถี่’) > คำกริยาช่วย “ชอบ” (‘บ่งความถี่’) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเป็นคำหลายความหมายและคำหลายหน้าที่ของคำว่า “ชอบ” ในภาษาไทย

สิ่งที่พบในการวิจัยนี้สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเด็น คือ โครงสร้างที่ปรากฏร่วมกับหน้าที่และความหมายของคำว่า “ชอบ” ซึ่งสามารถใช้ระบุได้ว่าคำว่า “ชอบ” ที่ปรากฏในแต่ละบริบทเป็นคำชนิดใดและมีความหมายอย่างไร อีกประการหนึ่งคือ กระบวนการทางอรรถศาสตร์ที่เชื่อมโยงความหมายของคำว่า “ชอบ” ไปสู่นัย ‘บ่งความถี่’

ในด้านโครงสร้าง คำว่า “ชอบ” ที่ปรากฏเป็นคำกริยาแสดงความหมาย ‘ถูกต้อง’ มักปรากฏในโครงสร้าง [ประธาน_{มนุษย์} + ชอบ + บุพบทวลี] พบตั้งแต่สมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย (พ.ศ. 1781-1981) จนถึงสมัยที่ 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9-ปัจจุบัน (พ.ศ. 2489-2568) ส่วนคำกริยา “ชอบ” แสดงความหมาย ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ มักจะปรากฏในโครงสร้าง [ประธาน_{มนุษย์} + ชอบ + กรรม] หรือ [ประธาน_{มนุษย์} + ชอบ] หรือ [ประธาน_{มนุษย์} + ชอบ + กริยาวิเศษณ์] พบตั้งแต่สมัยที่ 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1-3 (พ.ศ. 2325-2394) จนถึงสมัยที่ 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9-ปัจจุบัน (พ.ศ. 2489-2568) เมื่อเกิดการวิเคราะห์ใหม่จะปรากฏในโครงสร้าง [ประธาน_{มนุษย์} + ชอบ + ส่วนเติมเต็มกริยา/กริยาลี_{ที่สื่อต่อความพอใจ}] ในกระบวนการนี้ทำให้คำว่า “ชอบ” มีนัยแฝง ‘บ่งความถี่’ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการกลายเป็นคำไวยากรณ์ พบตั้งแต่สมัยที่ 4 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4-5 (พ.ศ. 2394-2453) จนถึงสมัยที่ 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9-ปัจจุบัน (พ.ศ. 2489-2568)

เมื่อคำว่า “ชอบ” ผ่านกลไกการเทียบแบบจะปรากฏในโครงสร้าง [ประธาน_{ไม่ใช่สิ่งมีชีวิต/ไม่ใช่มนุษย์} + ชอบ + กริยาลี] หรือ [ประธาน_{มนุษย์} + ชอบ + กริยาลี_{ที่ไม่สื่อต่อความพอใจ}] จึงส่งผลให้คำกริยา “ชอบ” สูญเสียลักษณะเดิมของ

คำกริยาหายไปสู่ลักษณะของคำกริยาช่วยบ่งการณลักษณะประจำและกาลประจำ มีนัย ‘บ่งความถี่’ พบตั้งแต่สมัยที่ 4 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4-5 (พ.ศ. 2394-2453) จนถึงสมัยที่ 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9-ปัจจุบัน (พ.ศ. 2489-2568)

กระบวนการทางอรรถศาสตร์ คำกริยา “ชอบ” แสดงความหมาย ‘ถูกต้อง’ ซึ่งเป็นความหมายเดิมมักมีบริบทแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับกฎเกณฑ์ที่กำหนด ต่อมาความหมายของคำกริยา “ชอบ” เริ่มขยายขอบเขตไปสู่ ‘ถูกต้องตามความรู้สึก’ และ ‘บ่งบอกความรู้สึก’ เห็นได้จากกริยาประสม “ชอบใจ” ซึ่งเกิดจากการใช้ภาษาที่เชื่อเชื่อยให้เกิดการอนุมานได้ ต่อมาคำกริยา “ชอบ” ได้สูญเสียความหมาย ‘ถูกต้องตามกฎหมาย’ และ ‘ถูกต้องตามความรู้สึก’ ไปสู่ความหมายประจำคำใหม่ว่า ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’

ความหมาย ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ เมื่อผ่านกระบวนการนามนัยทำให้ความหมายอยู่ในวงมโนทัศน์เดียวกันคือ “แนวโน้มการบ่งความถี่” ต่อมาเมื่อผ่านกระบวนการอุปลักษณะอีกครั้งหนึ่งความหมาย ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ จึงเกิดการจางลงทางความหมายเมื่อเกิดร่วมกับโครงสร้าง [ประธาน_{ไม่ใช่สิ่งมีชีวิต/ไม่ใช่มนุษย์} + ชอบ + กริยาวลี] หรือ [ประธาน_{มนุษย์} + ชอบ + กริยาวลีที่ไม่เอื้อต่อความพอใจ] ซึ่งมีนัย ‘บ่งความถี่’ ส่งผลให้คำว่า “ชอบ” สูญความหมาย ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ ไป

8. อภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่ปรากฏในงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าคำว่า “ชอบ” เกิดกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์จากคำเนื้อหา “คำกริยา” ไปสู่หมวดหมู่คำหน้าที่ “คำกริยาช่วย” โดยมีสาเหตุประการสำคัญมาจากการปรากฏนำหน้าในหน่วยสร้างกริยาเรียงในสมัยที่ 4 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4-5 (พ.ศ. 2394-2453) ส่งผลให้เกิดความคลุมเครือด้านโครงสร้างและความหมาย อีกประการหนึ่งคือการเป็นคำที่มีความหมายกว้าง กล่าวคือเมื่อคำว่า “ชอบ” ขยายความหมายจาก ‘ถูกต้อง’ ไปสู่ ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ ทำให้มีความหมายกว้างขึ้นซึ่งสามารถถูกใจหรือพอใจได้ทั้งสิ่งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมและขยายความหมายไปสู่สิ่งที่เป็นนามธรรมมากขึ้น คือ ‘บ่งความถี่’ การขยายความนี้ใช้กระบวนการอุปลักษณะ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของกึ่งกาญจน์ เทพกาญจน์ (2559, น. 61) ที่กล่าวว่าอุปลักษณะเป็นกระบวนการทางปริธานกระบวนการหนึ่งที่เกิดขึ้นให้เกิดกระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์

คำกริยา “ชอบ” ที่ขยายความหมาย ‘ถูกต้อง’ ไปสู่ ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ ส่งผลให้เป็นคำหลายความหมายสอดคล้องกับผลการวิจัยของกานดากร เจริญกิตบวร (Jaroenkitboworn, 2009) ที่ศึกษาพหุความหมายของคำว่า “ชอบ” ในภาษาไทย ซึ่งพบว่าคำว่า “ชอบ” ได้ขยายความหมายจาก ‘ถูกต้อง’ ไปสู่ ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ แนวโน้มนี้เกิดขึ้นจากแรงจูงใจเชิงวัจนปฏิบัติศาสตร์ (pragmatic motivation) มากกว่าปัจจัยทางโครงสร้าง ผู้วิจัยมีความเห็นสอดคล้องกับงานวิจัยของกานดากร เจริญกิตบวร (Jaroenkitboworn, 2009) เพียงแต่ใช้แนวคิดในการศึกษาต่างกัน โดยผู้วิจัยพบว่ากริยาขยายความหมายนี้เกิดขึ้นจากการเชื่อมโยงมโนทัศน์จากมโนทัศน์ต้นทาง ‘ถูกต้อง’ ไปสู่มโนทัศน์ปลายทาง ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ ซึ่งเกิดขึ้นจากการถ่ายโอนความหมาย ‘เมื่อปฏิบัติต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดถูกต้อง’ ไปสู่ ‘ย่อมเกิดความชอบหรือพอใจต่อสิ่งนั้น’

ผลการวิจัยพบว่าคำว่า “ชอบ” ที่มีนัย ‘บ่งความถี่’ ทำหน้าที่ทางไวยากรณ์เป็นคำกริยาช่วยบ่งการณลักษณะประจำสอดคล้องกับงานวิจัยของคเซนทร์ ตัญศิริ และคณะ (Tansiri et al., 2024) ที่ศึกษาการขยายหน้าที่ของคำกริยา “ชอบ” ในภาษาไทย งานวิจัยเรื่องนี้ศึกษาการใช้คำว่า “ชอบ” ในสื่อสังคมผ่านแพลตฟอร์ม X ซึ่งพบว่าคำว่า “ชอบ” ได้ขยายหน้าที่ไปสู่การณลักษณะแบบเกิดซ้ำ (frequentative aspect) สอดคล้องกับผลการวิจัยนี้ที่พบว่าคำว่า “ชอบ” เมื่อเกิดกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์จะขยายไปปรากฏในตำแหน่งทางวากยสัมพันธ์ของคำกริยาช่วยบ่งการณลักษณะ แต่ในงานวิจัยนี้พบเพิ่มเติมว่าคำว่า “ชอบ” ได้ขยายไปสู่ตำแหน่งทางวากยสัมพันธ์ของคำกริยาช่วยบ่งกาลประจำด้วย ดังตัวอย่างที่ (10) ผลการวิจัยนี้อาจช่วยยืนยันผลการวิจัยของคเซนทร์ ตัญศิริ และคณะ (Tansiri et al., 2024) ได้ว่าคำว่า “ชอบ” ได้ขยายหน้าที่ไปสู่คำกริยาช่วยบ่งการณลักษณะประจำและพบเพิ่มเติมว่าขยายหน้าที่ไปสู่คำกริยาช่วยบ่งกาลประจำ

ข้ออภิปรายอีกประการหนึ่ง คือ ขอบเขตของข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยนี้มีเอกสารในปริมาณที่จำกัด จึงไม่อาจสรุปผลได้อย่างชัดเจน การไม่พบตัวอย่างคำว่า “ชอบ” บางหน้าที่ทางไวยากรณ์ในบางสมัยนั้นอาจไม่ได้หมายถึงการไม่ปรากฏใช้หน้าที่ทางไวยากรณ์ดังกล่าว แต่อาจมีการใช้ในเอกสารประเภทอื่นที่อยู่นอกเหนือขอบเขตของการวิจัย ดังนั้น ข้อสรุปและผลการวิเคราะห์ในงานวิจัยนี้จึงเป็นการนำเสนอข้อเท็จจริงที่พบภายใต้กรอบข้อมูลที่กำหนดไว้เท่านั้น

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญนภา คล้ายสิงห์โต อาจารย์ผู้สอนวิชา 157710 ระเบียบวิธีวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่กรุณาให้ความรู้ ชี้แนะแนวทาง ตรวจสอบแก้ไขจนทำให้บทความนี้เสร็จสมบูรณ์ ที่สำคัญคือเป็นกำลังใจ เชื้อมนั้นและผลักดันศิษย์อยู่เสมอ ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.วิภาส โพธิแพทย์ ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่กรุณาสละเวลาให้ความรู้และชี้แนะแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยเรื่องนี้

รายการอ้างอิง

- กนกวรรณ วารีเขตต์, และวิภาส โพธิแพทย์. (2556). การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำนาม “ผม”. *วรรณวิทัศน์*, 12(2), 196-212.
- กึ่งกาญจน์ เทพกาญจนา. (2559). *กระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์*. โครงการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ ฝ่ายวิจัย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บรรจบ พันธุเมธา, คุณ. (2562). *ลักษณะภาษาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 24). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ภคภต เทียมทัน, และมิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์. (2562). คำว่า “บน” ในภาษาไทย: พัฒนาการด้านชนิดคำ. *มนุษยศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 20(1), 86-118.
- ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (ม.ป.ป.). *คลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ*.
<https://www.arts.chula.ac.th/ling/tnc3/>
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ราชบัณฑิตยสถาน.

- วัชรญาณ. (ม.ป.ป.ก). ความไม่พยายาท. <https://vajirayana.org/ความไม่พยายาท>
- วัชรญาณ. (ม.ป.ป.ช). พระราชกำหนดเก่าครั้งกรุงศรีอยุธยา. <https://vajirayana.org/พระราชกำหนดเก่า-ครั้งกรุงศรีอยุธยา>
- วัชรญาณ. (ม.ป.ป.ค). พระราชนิพนธ์เรื่องไถลบ้าน. <https://vajirayana.org/พระราชนิพนธ์เรื่องไถลบ้าน>
- วัชรญาณ. (ม.ป.ป.ง). พระราชปจณาในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว. <https://vajirayana.org/ประชุมพระราชปจณา-ภาคปริณณะ/พระราชปจณา-ในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว>
- วิจิตร ภาณุพงศ์. (2543). โครงสร้างของภาษาไทย: ระบบไวยากรณ์ (พิมพ์ครั้งที่ 5). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิยะดา มีศรี, และอัญชลี วงศ์วัฒนา. (2563). การศึกษาเชิงประวัติการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “อัน”.
วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 17(2), 97-120.
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (2550). จารึกวัดป่ามะม่วง (ภาษาไทย) หลักที่ 1.
<https://db.sac.or.th/inscriptions/inscribe/detail/130>
- สันห์รัช ธัญวงศ์. (2567). กระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์ของคำ “มัก”. วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ, 31(1), 226-249.
- สุรีเนตร จรัสรุ่งเกียรติ. (2560). การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ยัง”. วารสารภาษาและภาษาศาสตร์, 35(2), 97-120.
- อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา. (2555). ชุดกริยาในภาษาไทย: กริยาเรียงหรืออื่นใด?. วารสารภาษาและวัฒนธรรม, 31(2), 35-66.
- อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา. (2558). เอกสารคำสอน วจีวิภาคและวากยสัมพันธ์: ภาษาศาสตร์ในแนวทางที่นิยม
แบบลักษณ์ภาษา. ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา. (2565). ไวยากรณ์ไทยเชิงสื่อสาร: การวิเคราะห์แนวภาษาศาสตร์หน้าที่นิยมเชิงแบบลักษณ์.
มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- Enfield, N. (2007). *A grammar of Lao*. De Gruyter Mouton.
- Heine, B., Claudi, U., & Hünnemeyer, F. (1991). *Grammaticalization: A conceptual framework*.
University of Chicago Press.
- Hopper, E. C., & Traugott, E. C. (2003). *Grammaticalization* (2nd ed.). Cambridge University Press.
- Jaroenkitboworn, K. (2009). The polysemy of “ch໊໊໊໊໊” in Thai: A pragmatically motivated phenomenon.
MANUSYA: Journal of Humanities, 12(3), 75-82.
- Kurylowicz, J. (1965). *The inflectional categories of Indo-European*. Winter.
- Langacker, R. (1977). Syntactic reanalysis. In C. Li (Ed.), *Mechanisms of syntactic change* (pp. 57-140).
University of Texas Press.
- Tansiri, K., Thepkanjana, K., & Kaenmuang, J. (2024). Functional extension of the verb for ‘to like’ in Thai
to a frequentative aspectual marker. *Journal of Mekong Societies*, 20(3), 28-46.
- Trask, R. L. (1993). *A dictionary of grammatical terms in linguistics*. Routledge.
- Traugott, E. C., & Dasher, R. B. (2002). *Regularity in semantic change*. Cambridge University Press.